

RC13
192

Bielinis juog
[Bitėmose] 1903

Lietuvos Tauta
Centr. Biblioteka
Mokslo Akademija
12442
49309

Nr. Ciesoriška roda.

Pradžioje praeitų metų jo ciesoriška didybė, pagal jo įpatingos rodos, išdavė atsisaukimą ant devynių gubernijų vakarinio krašto, apie pagerinimą valsčionių buvio ir liepė apgarsinti su klausimais. Tas minavotas kraštas yra Lietuva ir Latvija. Išduodams ciesorius tą rodą, pavedė gubernijose ir pavietuose sutverti komitėtus, kurie turėtų tisi apie pagerinimą valsčionių buvio. Tie sukurtieji komitėtai, įpatingai pavietavi išsiuntinėjo savo apskrityje įžimesniems ukininkams, klebonams, filiusams ir kitiems, kurie turi pažinti savo apilinkėje apie pagerinimą ir padauginimą valsčionių savasties. Tų klausimų yra 29 punktai. Užprašytieji, kuriems tapė prisiųsti tie punktai su klausimais, turėjo duoti atsakimą į tą pavietavo komitėta, jeigu ne ant visų, tai bent ant tų, su kuriais yra geriaus apsipazinę; daugumas davė atsakimus.

ANŠKOS MUZIEJUS

ANŠKOS MUZIEJUS
Stauslaukis

Lietuvos komitėtas vakarinio krašto duoda šitokią nuo savęs paaiškinimą apie pagerinimą valsčionių buvio ir reikalauja, idant valdžia sugražintų valsčioniams jų savastį, kurią ji pati išplėšė ir davė valią dvarponiams išplėsti jų savastį. Priežastis išplėšimo buvo sekancios: 1) 1764 m. prakeiktos atminties lenkų rėdas ant suėjimo nutarė: Kurs iš didikų užsitarnavęs yra, gali gauti karališkus valsčius dovanomis, kaipo-gi kamerdineris kunigaikštis Kazimieras Poniatovskis ir gavo visą Šaduvos grapytę dovanoms. Tai pirmą kartą nuskriaudė valsčionius, nės iš savininkų pavirto baudžiauninkais ir vergais. 2) Tie Poniatovskiai pardavė Karppiams ir Roppams „su padonais tuose sodžiuose nuo senovės atsisėdusiais ir apsigyvenusiais ir iš jų išėjusiais su jų pačiomis, vaikais, su giminėmis ant amžino ir niekadės ne atjieskomo laiko.“ Tai antrą kartą nuskriaudė valsčionius. 3) Tie Karppiai ir Roppai įgavę tokias didžias gerybes beveik pusveltai, ėmė ardyti ukininkų gyvenimus ir statyti sau dvarus. Tai trečią kartą nuskriaudė valsčionius, nės iš gaspadorių ir savininkų nutaisė be nieko. 4) 1861 m. kada maskolių valdžia išvalnino iš po baudžiovos, tad žmogų išvalnino be išsipirkimo iš po dvarponio, o valsčioniui už savastį, kurią jis nuo amžių turėjo užgyvenęs, krauju ir prakaitu atpirkęs, primusijo valdžia dvarponiui užmokėti pinigus. Tai ketvirtą kartą nuskraudė valsčionius. 5) Kada komisija prasidėjus nuo

1864 metų, ėjo atskirdama valsčionių gruntus nuo dvarų, tada penktą kartą nuskriaudė, nės labai mažai tokių randasi ukininkų, kuriems dvarponiai neatėmė jų savasties. Dauguma gruntų vieniems valsčioniams prigulėjo, bet ant tų pridirbo daug servitutų ta komisija po visą vakarinį kraštą, su kuriais ikišiol kariauja valsčioniai su dvarais.

Be tų virš išaiškintų skriaudų, kurias padarė valdžia ir dvarponiai, randasi pono Ignaco Karppio „Testamentas.“ Tas Testamentas noris labai trumpai yra parašytas, vienok plačią, tvirtą ir aiškia savije turi prasmę, nės išsiaiškina ant aštuonių punktų.

Dėl užtvirtinimo šio Testamento tapo įpatingai visi tame laikiniai žemiškojo sudo sąnariai užkviesti: „Tadeušas Olechnovičius pirmsedis. Otto Roppas. — Juozaps Erdmans, Juozaps Korzenevskis, sudžios, teip-gi Juozaps Puzynas raštininks, Viršininkai Upites pavieto, prieš kuriuos stojęs advokatas Juozapas Paulovičius rubežinis Regantas Upites pavieto ir padavė Testamentą Ignaco Karppio dėl įvedimo pagal parėdimo. Ir apacioje pasirašęs:

„Jonas Fontana Ziemskis.“

1) „Aš Ignacas Karppis jausdams savę labai silpnu ir laukdams kiekviename momente smerties, darau sekančią dyspozyciją, kurią nepakrutinamą, ir niekame neatmainomą noriu turėti, mano klopams visiems ir visuose dvaruose, visokias skolas kaip javais, teip ir pinigais, ir visokius kitus dovanuju.“ Tame laike ponai ir labai prastus žmonelius apgaudinėjo. Jeigu kur galėjo prisirodyti, kad jam žmogus skolingas, tuojau ir jį patį su jo savasčia pasisavino. Tą ir Ignacas labai gerai suprato, todėl ir patalpino tokį punktą, juog viską dovanuju.

2) „Ir idant per mano pasekėjus jokios tame dalyke priežasties prie tų klopų daroms nebutų.“ Ir da paantrino tą punktą uždrausdams, kad jokios priežasties jo pasekėjai prie tų klopų neišrastų prisikabinti prie skolių. —

3) „Aš geriausiai pavedu“. — Trečiame punkte tvirtina, kad abelnai visų geriausiai paveda.

4) „Kaip visus dvaro žmones, teip ir valsčionius arba klopus visuose mano dvaruose neišskirent iš jų nei vieno ant amžino laiko padonystės išvalninu.“ Ketvirtame punkte tvirtina, kad ant amžino laiko padonystės išvalnina.

5) „Ant visados valnais noriu turėti.“ Penktas punktas rodo, kad ant visados valnais nor turėti.

6) „Daleisdams jiems visas privilegijas.“ Šis šeštas punktas aiškina visų didžiausią svarbą, nes daleidžia arba dovanoja valsčioniams visas privilegijas, o žodis „privilegija“ tai yra kas visų geriausiai valsčioniui reikalingas ir be to jis negali gyventi.

7) „Ir valnybės žmonėms ragauti.“ Septintame punkte vėl prie privilegijų da kartą valnybę pritivirtina.

8) „Nepalikdams prie jų jokios tiesos mano įpėdiniams.“ Aštuntas punktas sako, kad prie visų tų privilegijų ir valnybės ragavimo nepalieka jokios tiesos savo įpėdiniams.

Išveizda popieriaus ant kurio rašytas tas dokumentas, vandeniniai maskoliški litarai: „gerbovaja bumaga ciena 30 kopiejek“ ir viduryje dvigalvis Maskolijos „erelis“. Iš viršaus ant kerties vėl „dvigalvis“ pavedus į pečentį, nes aplinkui litarai kartu dėl prekės su popieriu išpausti: „1808 goda. Ciena 30 kopiejek list“. Apačioje ant kerties pečentis žemiškojo sudo, pailgai apvalia forma, ant kurios aplinkui druko išpausti litarai: „pieczec, sądu žiemski“: „PTT UPITC. R. 1809.“ Apačioje ant dviejų eiliučių: „za pisarstva Jozefa kniazia Puzyny“. Viduryje tos pečentis trys gerbai: viršui „dvigalvis“ o apačioje seniaus buvęs lenkiškasis ir Lietuvos „raitelis (vytis)“.

Tas dokumentas yra pagal to laiko parėdimo legališkai paliktas ir užtvirtintas. Dėl Karppiškių jis tiek svarbus yra, kaipo butų nuo jų tikro tėvo paliktas. O apie jo senumą, tai nėra ko abejoti, jis turi tokią svarbą, kaipo butų pernai metus rašytas. Tas Testamentas tapo per Ignaco įpėdinius nesulaužytas, bet tiktai įžeistas. Tas atsitiko per valsčionių apsileidimą ir tame laikinės valdžios nedabojimą valsčionių tiesos. Lietuvos inteligencija remdamies ant teisybės pamato, atradus dokumentą užmanė įpėdinius Ignaco patraukti prie atsakimo už peržengimą rybų Testamento.

Skriaudos lig šiam laikui ir ikikol pasibaigs išpirkimas, su dvarais, kuriuos Karppiai iš sodžių, per išdraskimą padarė, miškais ir šėip atimtais gruntais, galima rokuoti, tiktai vidutiniškai, šimtą milijonų rublių.

Pagal šį mūsų rupestį yra užimti ir kiti tiems panašus reikalai, kaipo tai prieš Roppus, Tyškevičius ir kitus dvarponius, o ir karališkus savininkus, bet mes imsime visu pirma, kaipo visų svarbiausį dalyką Karppiškių reikalus aiškinti. Kaip iš Karppiškių, teip ir iš kitų valsčių yra apsišvietusių ir gana pasiturinčių vyrų, kuriems prisidėjus

prie šio dalyko galima bus atjieskoti pragaišintą valsčionių savastį, iš po skriaudikų ir atiduoti valsčionams.

Aštuoni metai kaip aš dirbu dėl to tikslo, nės parašiau 5 sekančias knygas:

1) Pasakojimai apie veikalus lietuvių tautos senovėje, parašyta lig 96 pusei Simono Daukanto, iš viso 240 pusių.

2) Istoriski pritikimai iš ukininkų gyvenimo Lietuvoje, jų praeitė ir ateitė, 1899 m.

3) Knyga paaukauta atminimui ant sukaktuvių devynioliktojo amžiaus (1900).

4) Testamentas Lietuvos tautai dėl dvidešimtojo amžiaus, 1901 m.

5) Lietuvos Administracija; tas knygas skaitykit, kuriose rasite įstatą apie išvalnijimą valsčionių su visa žeme 1807 metė ir daugumą apie savo valsčius, sodzius gruntus, kurie yra atimti nuo ukininkų. Man tos knygos kaštavo apie 1000 rublių. O įėjimas manō kasdieninio ūdarbio nevisados daeidavo lig rubliaus. Šių įpatų, kurioms tas užprašimas yra išsiunčiamas, prašome ir kitus savo draugus paraginti prie tų didžiai reikalingų aukų. Ir tikrai gėda būtų prieš visą pasaulę, jeigu mēs apleistum tokius svarbus reikalus, kurie dėl visos Lietuvių tautos reikalingi yra.

Jau gatavai yra du Žurnalai padaryti, vienas šviesus, o antras tamsus. Tų vardus, kuriems dabar yra šitas pakvietimas išsiuntinėjamas,*) jeigu prisiūs lig mierai pirmutinio aukautojaus aukų, tada talpinsime jų vardus į šviesią Žurnalą. O kurie atsisakys nuo aukų, tie liks tamsame Žurnalan įtraukti. Aukas galima ir nuo kitų savo ukininkų parupinus ir paraginus surinkti, bile tiktai bus aukauta.

Reikia neužmiršti, kad tos aukos dėl „administratyviškai diplomatiško“ reikalo ir veikalo, per tam tikrą kometėtą bus sunaudojamos.

B. A.

*) Pakvietimai taps kiekvienam pagal Nr. išsiuntinėjami ir kožnas savo Nr. turi žinoti ir siunčiant pinigus ne pravardę, bet savo Nr. parašyti.

Lk 20
817
Adr.: Herrn Daniel Tuluveit,
Tilsit, Wasser Strasse Nr. 27.
(Ostpr.) Germany.

1903 m.

Mr. 274519-10